

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра археології, давньої та середньовічної історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації,

проф. Гаврилюк С. В.

20 січня

2016 р.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму 6.020103 «Музейна справа та
охорона пам'яток історії та культури»

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української культури» для студентів за напрямом 6.020103 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури».

”20” 10, 2015р. - 19 с.

Розробник: Рудянин І.П., к.і.н., доцент кафедри археології, давньої та середньовічної історії України

Рецензент: Разиграєв О.В., к.і.н. доцент кафедри всесвітньої історії

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри археології, давньої та середньовічної історії України

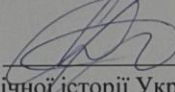
протокол № 5 від 25. 11. 2015р.

Завідувач кафедри: Шабала Я.М., к.і.н., професор кафедри археології, давньої та середньовічної історії України

 (підпис)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № 4 від 22. 12. 2015р.

Голова науково-методичної комісії історичного факультету Денисюк В.І., к.і.н., старший викладач кафедри археології, давньої та середньовічної історії України

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 5 від 20. 01. 2016р.

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української культури» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.020103 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 4	0203. Гуманітарні науки	нормативна
Модулів 3	6.020103 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури»	Рік підготовки - 2
Змістових модулів 1		Семестр – 4
ІНДЗ: є		Лекції - 34 год.
Загальна кількість годин 144		Практичні (семінари) - 34 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Освітньо-кваліфікаційний рівень Бакалавр	Самостійна робота 52год.
Аудиторних - 2		Індивід. робота – 24 год.
Самостійна робота – 2		Форма контролю: <u>залік</u>
Індивід. робота – 1		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є ознайомлення студентів з історією та сучасним станом української культури, як інтегральної культурологічної дисципліни, досягти якої можливо з огляду на те, що складові частини курсу органічно поєднують у собі як історичні витoki української культури, так і її окремі і специфічні галузі та напрямки, зокрема, мистецтво, науку, освіту, релігію тощо.

Завдання курсу:

- з'ясувати витoki української культури та прослідкувати її генезу до набуття національних рис;
- визначити основні національні риси української культури на різних етапах її розвитку;
- ознайомити студентів з історією розвитку освіти, науки, літератури та мистецтв в Україні від давніх часів до початку XXI ст.;
- дати уявлення про життєвий і творчий шлях найбільш відомих діячів у різних галузях української культури, показати їх особистий внесок у скарбницю європейської та світової культури;
- показати взаємозв'язки і взаємовпливи української культури та культур інших народів; визначити роль і місце української культури у формуванні української нації.

Вимоги до знань і умінь студентів.

Знати:

- основні етапи становлення та розвитку української культури від найдавніших часів до початку XXI ст.;
- історичні джерела та основні шляхи формування української культури;
- суспільно-історичні умови розвитку української культури на різних етапах її становлення;
- видатних діячів різних галузей культури та їх внесок в українську та світову культуру;
- найбільш відомі пам'ятки української культури у галузі літератури, архітектури, образотворчого, музичного мистецтва тощо.

Уміти:

- визначити основні закономірності та особливості розвитку української культури на певних етапах її становлення;
- аналізувати суспільно-історичні умови розвитку українського національної культури у контексті їх впливу на різні галузі культури;
- визначати основні риси та особливості української національної культури;

- орієнтуватися у специфічних рисах певних стилів та напрямів розвитку культури в Україні на різних етапах її становлення;
- виявляти та пояснювати зв'язок української культури із основними тенденціями розвитку світової культури.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 144 години / 4 кредити ECTS.

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг годин	Кількість годин				Підсумковий контроль
				Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивід. робота	
Денна	II	4	144	34	34	52	24	залік

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія української культури від найдавніших часів до сьогодення.

Тема 1. Вступ до курсу. Витоки української культури

Історія української культури як наука та навчальний предмет. Визначення предмету і завдань курсу історії української культури. Історія української культури як складова частина світової культури. Місце курсу в системі гуманітарних наук вищої школи. Основні періоди історії української культури. Форми і методи вивчення курсу.

Тема 2. Культура первісного суспільства і давніх цивілізацій на території України.

Джерела формування української культури. Зародження культури у період появи перших людей на території України. Розвиток культури та вплив на її становлення античних міст-держав Північного Причорномор'я. Скіфи, Сармати та Слов'яни на території України.

Тема 3. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.

Загальна характеристика та основні етапи розвитку культури Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Огляд та характеристика основних джерел до вивчення даної теми. Роль та значення прийняття християнства Володимиром Великим на подальший культурний розвиток української культури. Розвиток освіти, науки, та писемності у Київській Русі та Галицько-Волинській державі.

Тема 4. Українська культура XIV – першої половини XVII ст.

Розвиток української культури в у Великому Князівстві Литовському та Речі Посполитій. Етнокультурні процеси в Україні. Використання руської мови у якості державної, у літературі, творчості та спілкуванні. Заснування козацтва Духовна культура українського народу: усна народна творчість, звичаї й обряди народу. Освіта та наука. Братства як просвітницькі організації та православні церковні об'єднання. Юрій Дрогобич – Георгій Котермак Ранній гуманізм в Україні та його представники: Юрій Дрогобич, Павло Русин з міста Кросно, Лукаш із Нового Міста, Станіслав Оріховський. Розвиток мистецтв. Ідентичність та особливості українського Просвітництва. Г. Скоророда та його філософія. Просвітницька діяльність В. Капніста, І. Рубана, М. Мотиніса, Я. Козельського, С. Десницького, П. Лодія, Г. та І. Полетиків. Василь Каразін, його внесок у розвиток вищої освіти в Україні.

Тема 5. Культура українського народу в другій половині XVII – XVIII ст.

Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького та її вплив на поширення демократичних ідей в культурі. Козацька держава, її духовна та матеріальна культура. Освіта і шкільництво Гетьманщини та Слобідської України. Побут і звичаї козацтва. Релігійні вірування, музичне і театральне мистецтво (кобзарство, ляльковий народний театр). Львівський університет та його роль у розвитку освіти та науки.

Особливості української барокової культури. Козацтво, як лицарський ідеал українського бароко. І. Мазепа, та його внесок у розвиток української культури. Києво-Могилянська академія. Т. Прокопович, С. Яворський, Г. Кониський. «Хроніка» Ф. Сафоновича та «Синопис» І. Гізеля. Козацька Конституція Пилипа Орлика.

Розвиток барокового мистецтва: архітектура, скульптура, живопис, література, музика. Архітектурне бароко в Україні.

Тема 6. Українська культура XIX – початку XX ст.

Культура українських земель у складі Російської та Австрійської імперії. Микола Гулак, Микола Костомаров, Володимир Білозерський – основоположники Кирило-Мефодіївського товариства. Тарас Шевченко, як носій національної ідеї. Розвиток національної свідомості українців у 50–60-х роках. Діяльність «хлопоманів», громадівський рух в Україні. М. Драгоманов, О. Потебня, Д. Антонович та їх роль у збереженні української культури. Значення творчості М. Драгоманова для розвитку визвольних ідей в Україні. Павло Чубинський та Михайло Вербицький – творці національного гімну «Ще не вмерла Україна»

Розвиток українського театального мистецтва. Відродження в українській професійній музики. С. Гулак-Артемівський, М. Лисенко, та їх внесок у світову музичну культуру. Національно-культурне відродження в Галичині, його характерні особливості та періодизація. Культурно-просвітницька діяльність Руської трійці. М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький. Альманах «Русалка Дністровая». Ідеї єднання українців Східної та Західної України. Українське духовенство, та його роль у збереженні та примноженні української культури.

Тема 7. Українська культура доби Першої світової війни, революції та громадянської війни 1917 – початку 1920-х рр.

Розвиток науки і техніки та їх вплив на соціальну і культурну сфери життя українського суспільства. Модернізм і літературі та мистецтві та його провідні діячі. Нові обрії української культури в добу національно-визвольних змагань 1917-1920 рр.: стан, розвиток і здобутки.

Тема 8. Українська культура у міжвоєнний період

Політика «українізації» та її вплив на українську культуру 20-30-х років XX ст. Розвиток освіти та ліквідація неписьменності. Літературний процес та Хвильовий. Український театр

Леся Курбаса. Сталінський терор та його наслідки для української культури. Культурні орієнтації українського націоналізму.

Тема 9. Українська культура в роки Другої світової війни.

Стан української культури та мистецтва у період 1939-1945 рр. Евакуація музеїв під час війни, вивезення за кордон культурних цінностей. Духовна культура України у період Великої вітчизняної війни та у перші повоєнні роки.

Тема 10. Культура Радянської України в другій половині 1940-х – 1980-ті рр

Політична та культурно-просвітницька діяльність шістдесятників. Л.Костенко, І.Драч, І.Дзюба, Д.Павличко, М. Вінграновський, Є.Гуцал, В.Дрозд, І.Світличний, В.Симоненко. Рух дисидентів у 60–70-х роках. Поезія В.Стуса. Літературна творчість М.Осадчого і В.Марченка. Літературна критика та публіцистика В.Мороза і В.Чорновола. Самвидав «Гельсінська спілка». Національно-культурний рух в Україні у середині 80-х – на початку 90-х років та його особливості. Декларація Верховної Ради України про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності України. Їх значення у формуванні національної самосвідомості українців, розвитку духовної культури. Українська державність як необхідна передумова національно-культурного відродження.

Тема 11. Розвиток культури в незалежній Україні.

Стан та розвиток української культури та мистецтва у період з 1991 року до сьогодні. Функціонування вищої школи. Прийняття конституції, розвиток естрадної культури, перемога Руслани Лежичко у конкурсі Євробачення. Розвиток спорту, брати Клички, Андрій Шевченко, Сергій Бубка, та їх внесок у популяризацію спорту та піднесення міжнародного авторитету України. Розвиток духовної культури, візит Папи Римського в Україну. Благодійна діяльність УПЦ КП, та УГКЦ.

Тема 12. Культурне життя української еміграції (кін. XX – поч. XXI ст.)

Основні шляхи формування сучасної української діаспорної спільноти у світі в результаті нової міграційної хвилі з України. Релігійні громади як етнооб'єднувачі осередки. Громадські організації, спілки, асоціації трудових мігрантів та їх культурно-освітня, видавнича та інформаційна діяльність. Діяльність української діаспори в у період «Революції гідності» та в умовах проведення АТО в Україні. Співпраця між «старою» та «новою» діаспорою. Діяльність вихідців з України в урядах різних країн.

Тема 13. Видатні постаті української культури XX - поч. XXI ст.

Біографічний огляд діяльності видатних українських вчених, письменників, художників, естрадних виконавців, представників духовенства. Катерина Білокур, Володимир Вернадський, Бенціон Вул, Лев Ландау, Сергій Лебедев, Борис Лятошинський, Євген Патон, Андрей Шептицький, Йосиф Сліпий та ін.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Історія української культури від найдавніших часів до сьогодення							
Тема 1. Вступ до курсу. Витоки української культури.	6	2				4	
Тема 2. Культура первісного суспільства і давніх цивілізацій на території України.	10	2	2		2	4	
Тема 3. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.	12	4	2		2	4	
Тема 4. Українська культура XIV – першої половини XVII ст.	12	2	4		2	4	
Тема 5. Культура українського народу в другій половині XVII – XVIII ст.	12	2	4		2	4	
Тема 6. Українська культура XIX – початку XX ст.	12	4	2		2	4	
Тема 7. Українська культура доби Першої світової війни, революції та громадянської війни 1917 – початку 1920-х рр.	12	2	4		2	4	
Тема 8. Українська культура у міжвоєнний період	12	2	4		2	4	
Тема 9. Українська культура в роки Другої світової війни.	10	2	2		2	4	
Тема 10. Культура Радянської України в другій половині 1940-х – 1980-ті рр.	14	4	4		2	4	
Тема 11. Розвиток культури в	12	2	4		2	4	

незалежній Україні.							
Тема 12. Культурне життя української еміграції (кін. XX – поч. XXI ст.)	10	2	2		2	4	
Тема 13. Видатні постаті української культури XX – початку XXI століть.	10	4			2	4	
Усього годин	144	34	34		24	52	0

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	<p>Практичне заняття 1. Культура східних слов'ян.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив античної епохи на розвій слов'янської культури. 2. Матеріальна культура слов'ян. 3. Духовна культура слов'ян, їх світоглядні уявлення. 4. Мистецтво східних слов'ян. 	2
2	<p>Практичне заняття 2. Культура Галицько-Волинської Русі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток освіти, поширення наукових знань. 2. Література та літописання. 3. Архітектура Галицько-Волинської Русі. 4. Розвиток мистецтв. 	2
3	<p>Практичне заняття 3. Діяльність братств в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діяльність Львівського Успенського братства. 2. Київське братство. 3. Луцьке Хрестовоздвиженське братство. 	2
4	<p>Практичне заняття 4. Українська культура другої половини XVI – першої половини XVII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрями та стилі в архітектурі. 2. Образотворче мистецтво. 3. Музичне та театральне мистецтво. 4. Традиційно-побутова культура 	2
5	<p>Практичне заняття 5. Розвиток освіти і культури на українських землях після Люблінської унії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наступ католицизму на українські землі у сфері освіти та культури. 2. Полемічна література. 	2
6	<p>Практичне заняття 6. Барокова архітектура у мистецтво України другої половини XVII – XVIII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Барокова архітектура України. 2. Розвиток основних жанрів образотворчого мистецтва. 3. Музичне мистецтво. 4. Театр. 	2

7	<p>Практичне заняття 7. Культура західноукраїнських земель XIX – початку XX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості розвитку культури західноукраїнських земель у складі Австро-Угорщини. 2. Розвиток освіти і науки. 3. Фольклор як джерело української культури західноукраїнських земель XIX ст. 4. Література та мистецтво. 5. Культура західноукраїнських земель в умовах поживлення політичного руху. 	4
8	<p>Практичне заняття 8. Архітектура і мистецтво Наддніпрянщини у другій половині XIX ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрями і стилі в архітектурі. 2. Образотворче мистецтво. 3. Музичне мистецтво. 4. Становлення та розвиток українського професійного театру. 	2
9	<p>Практичне заняття 9. Розвиток культури на західноукраїнських землях у 20-30-ті роки XX століття.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Національна політика іноземних держав щодо західноукраїнських земель. 2. Стан освіти і науки. 3. Розвиток літератури і видавничої справи. 4. Культурно-мистецьке життя 	2
10	<p>Практичне заняття 10. Культурне та духовне життя в УРСР в період «Хрущовської відлиги».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільно-історичні умови розвитку культури. 2. Стан освіти і науки. 3. «Шестидесятники» в українській літературі. 4. Українське мистецтво умовах «хрущовської відлиги». 	2

11	<p>Практичне заняття 11. Розвиток освіти і науки в період брежнєвського «застою».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільно-історичні умови розвитку культури Радянської України у 70-80-х рр. 2. Система освіти. 3. Основні наукові досягнення 70-80-х рр. 4. Ідеологізація та русифікація української культури. 	2
12	<p>Практичне заняття 12. Українська культура у 1990-2000 рр.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розпад Радянського Союзу та його вплив на розвиток української культури кінця ХХ століття. 2. Літературно-мистецьке життя. 3. Український театр. 4. Український спорт. 5. Розвиток науки. 6. Церковно-релігійне життя. 	4
13	<p>Практичне заняття 13. Культурно-суспільне життя української діаспори.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етнічна ідентичність та специфіка формування української діаспори. 2. Духовна консолідація українців у діаспорі. 3. Збереження етнонаціональної культури українцями в діаспорі. 4. Художня культура української діаспори. 	4
	Разом	34

5. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Матеріальна та духовна культура передслов'янського населення України: палеоліт, мезоліт, неоліт.	6
2	Трипільська культура та її особливості.	4
3	Філософська думка Київської Русі.	4
4	Еволюція української культури в добу Козаччини.	4

5	Літературний процес в Україні у другій половині XIX ст.	6
6	Образотворче мистецтво, музика, театр другої половини XIX – початку XX ст.	8
7	Мистецтво радянської України. Український.	6
8	Здобутки української культури у період її національно-культурного відродження (1917-1933 р.р.).	4
9	Національно-культурне відродження в Україні у середині 80-х – на початку 90-х років XX ст.	4
10	Релігія і церква як важливі чинники розвитку національної культури в незалежній Україні.	6
	Разом	52

6. Індивідуальні завдання: до індивідуальної, науково-дослідної роботи, входить обов'язкове використання студентами технічних засобів навчання, зокрема виконання комп'ютерних презентацій у програмах MS PowerPoint, MS Producer та інших

7.Методи навчання

Використовуються пояснювально-ілюстративний, проблемно-пошуковий, евристичний методи та практичні методи навчання.

8.Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

Залік проходить у формі співбесіди.

9.Методи та засоби діагностики успішності навчання

Перевірка конспектування студентами лекційних занять. Оцінювання відповідей студентів на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань. Написання студентами поточних письмових тестових завдань.

10.Розподіл балів, які отримують студенти

Дисципліна складається з трьох модулів. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 12 балів);
2. виконання ІНДЗ, які зараховуються у поточний контроль (максимум 8 балів);
3. модульна контрольна робота (максимум 30 балів).

Поточний контроль (маx = 40 балів)			Модульний контроль (маx = 60 балів)		Загальна кількість балів
модуль 1	модуль 2	модуль 3	МКР 1	МКР 2	
<p>12</p> <p>12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (за результатами відповідей, які оцінюються у десятибальній шкалі, обраховується середньоарифметичний бал (додаються всі отримані оцінки, отримане число ділиться на кількість відповідей).</p>	<p>12</p> <p>12 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (за результатами відповідей, які оцінюються у десятибальній шкалі, обраховується середньоарифметичний бал (додаються всі отримані оцінки, отримане число ділиться на кількість відповідей).</p>	<p>В кожному з модулів передбачається виконання ІНДЗ (по 8 балів). (маx = 16 балів)</p>	30	30	100

Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях за 12 бальною шкалою:

- 1–2 бали – незадовільна відповідь з конспектом або ксерокопіями;
- 3–5 балів – неповна відповідь на поставлене питання з конспектом без самостійного володіння матеріалом;
- 6–8 балів – повна відповідь, студент лише частково користується конспектом;
- 9–12 балів – самостійна, повна відповідь без використання конспекту, виявлене вміння аналізувати, порівнювати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань. Складання плану дослідження.	2 бали
2.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5 балів
3.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо проблеми, визначення перспектив дослідження	3 бали
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій. Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
Разом		12 балів

Формою проведення МКР є підсумкова контрольна робота

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C	Добре	
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E	Задовільно	

1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
--------	----	--------------	--

11.Методичне забезпечення

навчальні посібники, у тому числі електронні версії, збірники тестових завдань, навчально-методичні розробки, опорні конспекти лекцій; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; нормативні документи МОН України; ілюстративні матеріали щодо змісту модулів та окремих тем.

12. Література до курсу

1. Абрамович С., Чікарьова М. Світова та українська культура: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів: Світ, 2004.
2. Александрович В. Мистецтво Галицько-Волинської держави. – Львів, 1999.
3. Балицький Г. Вибухи гримлять на Волині. – К.: Молодь, 1980.
4. Батан О. Націоналізм і націоналістичний рух: історія та ідеї. – Дрогобич, 1994. – С. 107–108.
5. Бетма В., Кизя Л. Шляхи нескорених. – К.: Політвидав України, 1977.
6. Білас І. Репресивно–каральна система в Україні. 1917–1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. У 2-х кн. – К., 1994.
7. Борьба трудящихся Волини за власть Советов. Сборник документов. – Житомир, 1957. – С. 35.
8. Брицький П.П. Україна у Другій світовій війні (1939–1945 рр.). – Чернівці, 1995. – С. 33.
9. Бульба–Боровець Т. Армія без держави. –Львів:Поклик сумління,1993. –166с
10. Бурчак Н. Початок українського церковного відродження на Волині //Літопис Волині. – 1992. – С. 17–18.
11. Велика Волинь: минуле і сучасне. – Житомир, 1993; Шепетівка–Ізяслав, 1994: Рівне, 1991.
12. Величко А. Волинь на початку Другої світової війни //Науковий вісник ВДУ. – 1996. – № 3: Серія “Історія”. – Вип. 1. – С. 106–111.
13. Вестник Волинского губернского комиссара временного правительства. – 24 серпня 1917 р.
14. Власовський І. Луцька “Просвіта” (10 років просвітянської праці 1918–1928 рр.). – Львів, 1928. – С. 7.

15. Вол В.Д., Тарабан В.М. Проблеми національно-культурного життя Волині в документах лівих суспільно-політичних організацій //Минуле і сучасне Волині. Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи. – Луцьк, 1992. – 55-58
16. Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки//Матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції. – Луцьк, 1995. – 107 с.
17. Волинь за роки незалежності: Статистичний збірник: Ювілейне видання: Статті, таблиці, схеми, діаграми /Упорядник Мотиль М.І. – Луцьк: Надстир'я, 2001.
18. Волинь радянська (1936–1964 рр.): збірник документів і матеріалів: Ч. III –Львів,1971.
19. Волинь радянська: Документи і матеріали 1965–1975 рр.: Ч. IV. – Львів,1994.
20. Вронський С. Суспільно-економічні відносини на Волині напередодні Другої світової війни. – УІЖ, 1964. – № 6. – С. 62.
21. Втрати ОУН в часі Другої світової війни: Канада–Торонто: Новий шлях, 1991. – 207 с.
22. Гаврилюк С.В., Клічук М.М. З історії Волинського українського театру (за матеріалами часопису “Українська нива” //Минуле і сучасне Волині: проблеми джерелознавства. Тези доповідей. – Луцьк: вид-во ВДУ, 1994. – С. 152–154.
23. Гаврюшенко О.А. та ін. Історія культури: Навчальний посібник. – К., 2005.
24. Гагальська Н. Клуб “Рідна хата” у Володимирі–Волинському //Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і Волинь. Матеріали ІХ наукової історико-краєзнавчої міжнародної конференції 20-23 січня 1998 року. – Луцьк, 1998. – С. 99–100.
25. Галамай С. Боротьба за визволення України 1929–1989. – Львів, 1993.
26. Галицько-Волинський літопис. – Львів, 1994.
27. Герасимчук З.В., Вахович І.М. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону: Монографія. – Луцьк: ЛДТУ, 2002.
28. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст. – К., 1993.
29. Гурін М.О., Москвін П.П. Більшовики–організатори трудящих у боротьбі за встановлення Радянської влади на Волині. Наукові праці з історії КПРС. Вип. 26. Вид-во Київського університету. – К., 1967. – С. 36.
30. Данилюк В. Вірити занадто боляче... Волинь: хроніка подій 1939–1944 років. – Луцьк: Ініціал, 1996.
31. Дем'янчук О. Становлення молодіжного руху в Західній Україні в кінці ХІХ – поч. ХХ ст. //Матеріали ХІ наукової конференції ВДУ. – Ч. 2. – Луцьк, 1994. – С. 47–48.
32. Демчук Рисак О. Роль літературного краєзнавства в активізації пізнавальної діяльності учнів //Минуле і сучасне Волині (до 45-річчя визволення Волині від німецько-фашистських загарбників) //Тези доповідей і повідомлень ІІІ Волинської історико-краєзнавчої конференції /Відп.ред. Р.А.Арцішевський. – Луцьк, 1989. – С. 239–241.

33. Дещинський Л. Великий Жовтень на Волині. – Львів: Вища школа, 1977. – 181 с.
34. Діяльність православних церковних братств Волині у ХІХ столітті //Науковий вісник ВДУ. Історія. – 1997. – № 2. – С. 40–43.
35. Дмитрук Д. Вибрані часом (Краєзнавці Волині 20–30-х рр. ХХ ст. //Волинський музей: історія і сучасність. // Науковий збірник. – Вип II. – Луцьк, 1999. – С. 61-65.
36. Доходи та витрати населення Волинської області у 2001–2003 рр. – Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2004.
37. Дублянський А. Волинське товариство приятелів науки //Українська нива. – 1936. – 11 вересня.
38. Дублянський А. Українська старовина та етнографія в Волинському музеї //Наш світ. – 1935. – Ч. 1. – С. 11.
39. Єврорегіон “Буг” Волинська область /За ред. Б.П.Клімчука, Л.В. Луцишина, В.Й.Лажніка. – Луцьк; Редакційно-видавничий відділ Волинського держуніверситету, 1997.
40. Известия Волинского губернского комитета рабоче–крестьянской обороны. –5–7 листопада 1919 р.
41. Історія Волині. – Львів, 1988 р.
42. Історія Волині: з найдавніших часів до наших днів. – Львів, 1981.
43. Історія історичного факультету. //Минуле і сучасне Волині. Тези ІV Волинської історико-краєзнавчої конференції. – 1990. – Ч. І. – С. 26.
44. Історія міст і сіл. Волинська область. – К., 1970.
45. Історія українського мистецтва: В 6 т. – К., 1968.
46. Історія української культури / За заг. ред. І.Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994.
47. Історія української культури. – У 5 т. – Національна академія наук К.: “Наукова думка”, 2000.
48. Історія української культури. Збірник матеріалів і документів / За ред. С.Клапчука і В.Остафійчука. – К.: “Вища школа”, 2000.
49. Історія української літератури: У 2 т. – К., 1987.
50. Історія української музики: В 6 т. – К., 1988.
51. Історія української та зарубіжної культури / За ред. С.Клапчука, В.Остафійчука. – К.: “Вища школа”, 1999.
52. Карліна О.М. Викладання історії в Луцькій українській гімназії (1922–1939 рр.) //Минуле і сучасне Волині. Освіта. Наука. Культура. – Ч. 2. – Луцьк. – С.75–77.
53. Кичий І. Борьба за власть Советов на Волини в советской историографии //Историография Великой Октябрьской социалистической революции на Украине. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 174–182.

54. Кінд–Войтюк Н. Товариство приятелів науки – осередок вивчення історії Волині (1935–1939 рр.). //Волинський музей: історія і сучасність. Науковий збірник. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 77–79.
55. Клімчук Б.П., Луцишин Н.П. Єврорегіон “Буг” концепція та стратегія розвитку: – Монографія. – Луцьк, Редакційно-видавничий відділ “Вежа” Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2002.
56. Ковальчук Є. Наукові експедиції Волинського краєзнавчого музею (1929–2003 рр.). – Там же. – С. 149–152.
57. Ковба Ж. “Просвіта” – світло, знання, добро і воля українського народу. – Дрогобич: Відродження, 1993.
58. Король С.П. Українські педагогічні товариства в боротьбі за демократизацію освіти на Західній Україні в кінці XIX – на початку XX ст. //Минуле і сучасне Волині. Освіта. Наука. Культура: Тези доповідей та повідомлень, IV Волинської історико-краєзнавчої конференції. 13–14 квітня 1990 р. – 4 Ч. – Луцьк, 1990. – С. 70–77.
59. Крип’якевич І. Галицько-Волинське князівство. – К., 1984.
60. Культура і побут населення України. Навч. посібник для вузів / Кер. авт. кол. В.І.Наумко. – К.: Либідь, 1991.
61. Культура українського народу / Кер. авт. кол. В.Русаківський. – К., 1994.
62. Плачинда С. Словник давньоруської міфології. – К., 1993.
63. Попович М. Нарис історії культури України. – К.: АртЕК, 1998.
64. Ребіндер Б. Вересова книга: життя та релігія слов’ян. – К., 1993.
65. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
66. Українська культура. Лекції за ред. Д.Антоновича. – К., 1993.
67. Українська та зарубіжна культура. Навч. посібник // За ред. д.ф.н., проф. М.М.Заковича. – К., 2002.
68. Уманцев Ф.С. Мистецтво давньої України. – К., 2002.